

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Amerika. A *Christian Register* (Keresztény-napló) 101-ik évfolyamának 44-ik száma (nov. 2, 1922) politikával foglalkozván, hosszabb cikkeket közöl: „Egy diktátor Itália miniszterelnöke lesz”, „Miért távozott Lloyd George” és „Amerika és Európa megmentése” címek alatt. Az első Mussolini-ról szól, aki Itália közakaratóból és közérdekében egy új Napoleonként lépett fel. A második azt mondja, hogy az angol miniszterelnöknek azért kellett távoznia, mert Anglia új háborút nem akar. A harmadik cikket Eliot Sámuel, az unitárius szövetség elnöke írja, s arról szól, hogy Amerikának hivatásos kötelessége Európa ügyeibe beleavatkoznia s nem játszhatja tovább a közömböset mert nála nélkül Európában béke nem lesz soha. Amerikánaa meg kell jelennie a konferenciákon s oda kell hatnia, hogy k lefegyverzés, a valuta állandósulása s a *vallási és faji* kisebb, ségekkel való igazságos elbánás létesüljön.

Egy hosszú cikk foglalkozik „Angol kormányzás a felzigatott Indiában” címen a következő négy ponttal: 1. az angol kormányzás az indiai kézműipart tudatosan megsemmisítette, hogy az angolnak készítsen jó talajt s az indiaiakat földművelésre szorította; 2. a földművesekre túlságos adót vetett ki; 3. Indiából állandóan Angliába foly a pénz s India népe fokozatosan szegényedik le; 4. a Rowlyatt törvények megfosztották őket a polgári szabadság alapfeltételeitől. Indiában 1918 aug-tól decemberig éhínség miatt 17 millió ember halt el s az 1919. júliusig pedig összesen 32 millió. Gandhi, az indiai nemzeti hős „Szabadságharc” c. beszédgyűjteményében így szól: „Felfogásom szerint ahogyan a brahminok a nem brahminokkal elbánnak, ép olyan sátáni, mint az angoloké velünk szemben. . . Mi a birodalom páriáivá lettünk, mert páriákat termeltünk magunk között. A rabszolgotartó mindig ártalmasabb, mint a rabszolga. . . Kértem az angolokat, bánják meg bűnököt s változtassák meg szíveiket. Nekünk hinduknak is ép ilyen szükségünk van az elkövetett rossz megbánására s viselkedésünk megváltoztatására azokkal szemben, akiket elnyomtunk. . . Úgy kell kezelnünk őket, mint vértestvéreinket, amint, hogy valójában azok is”. (Blackwell Stone Alice).

Az elmondottakban mind az önálló, értékes élet megélése van célozva s Hanson Miles szerint emez életnek hivatott istápolója az igazi *lelkész* (Mit várhat a lelkész magától),

akinek értékelnie kell a nötlenséget, a boldog családi életet, az öröm napjait, a könnyekkel borított életet, a gazdagságot, a szegénységet, a nagy egyházközséget és a kicsit, a várost és a falut egyaránt. Mindezeket lelkileg átélvén, lehet igazi jó vezető. (1044—1045 ll.)

November 5-én számolt be Dr. Cornish, Rev. Perkins és Rev. Speight erdélyi újtjáról Eliot úr elnöklete mellett. Az eredmény még ismeretlen; de jelezve van, hogy olyan tapasztalatokat szereztek be itt testvéreink, melyek érdekelni fogják nagyon az amerikai unitáriusokat.

Martha Everett St. John felhívta az amerikaiakat, hogy ruha és pénzküldeményeiket juttassák kézhez, hogy Hankinson Frigyes Budapesten megkaphassa idejében a szegény magyarok felsegítése érdekében. (Okt. 5.)

Hankinson már Budapesten is van okt. 10 óta.

Anglia. 1. *The Inquirer.* Dániában, Koppenhágában az idén egy vallási konferenciát tartott az a világszövetség, amely az Egyházak révén a nemzetek közötti barátságot óhajtja létesíteni. Az *Inquirer* aug. 26-i száma bővebben szól e konferenciáról s ismertetésünket onnan vesszük. Mindenfajta keresztények résztvettek ott — kivéve a róm. kath. egyházat — mely nem sok érzéket tanusított még oly mozgalmak iránt, melyek határain kívül estek. Amerikából jöttek legtöbben, Angliából, Németországból. Franciaországból is többen résztvettek s Magyarországot Raffay püspök képviselte, ott volt a belgrádi, sofiai metropolita s Germanos Konstantinápolyból. Japán is képviselve volt a többek között. Két igen fontos tárgyról tárgyaltak és pedig 1. a *lefegyverzésről* és 2. a *kisebbségekről*.

A lefegyverzés kérdésével kapcsolatban a németek és a franciák vitték a szót — akik között sok ellentétet oszlattak el a gyűléseken kívül barátságosan a megjegyzés szerint — s bár a quákker Hull tanárnak javaslatát, hogy azonnali és föltétel nélküli lefegyverzés mellett foglaljanak állást, el nem fogadták, mégis nagyfontosságú megállapodásokat létesítettek. Dr. Deissmann német részről és Monod Wilfred M. (Párisból) francia részről egyek voltak ama határozatban, hogy bár jelenleg nem lehet azonnal keresztülvinni a lefegyverzést, oda fognak hatni, hogy ézt sűrgessék, hogy mihelyt a népek ligájának elegendő hatalma lesz határozatai végrehajtására, az általános lefegyverzést foganatosítsák.

A kisebbségek kérdésénél Európa délkeleti részéhez tolódott az érdeklődés. E kérdéssel kapcsolatban megjegyzi a tudósító, hogy a Balkán felfogása nagyon különbözik a nyugoti felfogástól, mert vallásos türelemről némelyek most hallanak először. Vannak, akik nem tudják, hogy a saját kezdetleges felfogások nem egyenlő az igazsággal. Mégis hosszas tárgyalás után szó nélkül fogadták el a határozatot, hogy a kisebbségi jogok respektálása a népek kiegyenlítődése s a béke állandó-

sulása érdekében alapvető fontossággal bír; ezt az egyes országok törvénybe iktatták, s a konferencia arra kéri a népek ligáját, tegye lehetővé, hogy ha akár vallási akár nemzeti kisebbségi sérelmekről van szó, melyeket otthon orvosolni a kisebbségek nem tudnak, valamely nemzetközi bíróság útján a népek ligájánál azt megtehessek.

Sajnálattal említi meg W. H. D. a tudósító, hogy a béke érdekében attól el kellett állani, hogy a sérelmes esetek megvizsgálására azonnali intézkedést kérjenek a Népligától.

Dr. Cornish-t Angliában meginterjúvolták az erdélyi állapotokra vonatkozólag, ki nagyon érdekesen válaszolt a fölfelt kérdésekre, miből kitűnik, hogy rövid idő alatt is meglehetősen éles bepillantást nyert az itteni unitárius nép állapotába.

A *Westminsteri Gazette*-ből „Magyarország és a béke” címen hosszabb cikk van átvéve az *Inquirer*-be s a három cikk egymás után van elhelyezve az *Inquirer* hasábjain.

Dr. Clifford (*Inquirer*, okt. 7.) nincs meglegedve a bánásmóddal, amint Romániában a baptistákat kezelik s egy esettel kapcsolatban ő is megismétli Dr. Cornish állítását, hogy a magasabb tisztviselők mondhatnak bármit, mert az alantobbak nem járnak el a vallási kisebbségek érdekeinek szem előtt való tartásában.

A britt és külföldi unitárius Társulat őszi évi gyűlését Newcastle-ben az Északi-tenger partján tartotta okt. 28-án.

Az amerikai és angol testvérek figyelemmel kísérik a világ bármely részén a szabadelvű vallásos mozgalmat s segítik is azt, ahol életrevalóságot látnak. Van remény a világ-unitárizmusának megvalósulására — a jelentések szerint — csak épen önálló, munkás életre kell törekednünk.

Dr. Kiss Elek.

IRODALOMI ÉRTESÍTŐ.

Unitárius Ének- és Zeneközlöny. Kiadja az Unitárius Irodalmi Társaság. 1. füzet. Kolozsvár, 1922. 4. r. 16 oldal. Ára 12 leu.

Igazi örömmel üdvözöljük unitárius zeneirodalmunknak ezt a kiadványát, mely, mint a cím is mutatja, folytatódni fog. Ez első füzetben 23 zenemű van és pedig 6 Régeni Árontól, 3 Adorján Domokostól, 2 Útő Lajostól, 2 Pálffy Ákostól, 2 Balázs Ferentől, 2 Bartalis Mártontól, 1 Péter Ödöntől, 1 Erdős Mihálytól, a többi régi magyar egyházi dallam. A művek egyrésze díjat nyert az U. I. T. ének- és zenepályázatain, a dallamokról ezúttal nem akarunk részletes véleményt mondani, csak annyit jegyzünk meg, hogy amelyeket közülök énekelni hallottunk, azok igen alkalmasak arra, hogy közénekké váljanak. Ha énekvezéreink vasárnapi templomozás közben szerre bemutatnák e dallamokat s aztán a hallgatóságtól véleményt kérve, azt eljuttatnák az U. I. T. elnökségéhez, igen hasznos szolgálatot tennének, mert ez úton kísérletileg meg lehetne tudnunk azt, hogy minő irányban lehet legsikeresebben fejleszteni templomi zenénket.

Petőfi Sándor összes költeményei. Az Erdélyi Irodalmi Társaság kiadása. Kolozsvár, 1922. 8. r. 600 oldal. Ára 50 leu. Végre van egy igazán használható Petőfi kiadásunk. Az eddigiek nagyobbára mind díszművek, amelyek igen szépen mutatnak a szalon asztalán vagy pedig gyűjteményes vállalatok kötetei, amelyeket az ember azért nem vett szívesen a kezébe, mert nem akarta a gyűjteménynek egy kötetjét lehasználni. Most végre kaptunk egy olyan kiadást, amely nem ágál papirosával, nem tüntet arasznyi margójával, hanem egyszerű, de egyszerűségében izléses, kellemesen olvasható s mindezek mellett igazán olcsó. Dr. Kiss Ernő kolozsvári kollégiumunk jeles irodalomtörténetírója rendezte sajtó alá s a dicsőszentmártoni Erzsébet-nyomda készítette el. Szerkesztő s nyomda rajta voltak, hogy tehetségük s képességük legjavát nyujtsák. Állapítsuk itt mindjárt meg, hogy mindez a legteljesebb mértékben sikerült s ahhoz a gyönyörű Petőfi-életrajzhoz, melyet erdélyi ember (Ferenczi Zoltán) írt s ahhoz a pompás méltatáshoz, amelyet először szintén erdélyi ember (Gyulai Pál) készített Petőfiről, most megjelent egy méltó szövegkiadás. Valóban a legmelegbben gratulálunk az E. I. Társaságnak s főleg Kiss Ernő